

Dr hab. Arkadiusz Jabłoński, prof. KUL
Katedra Teorii Społecznych i Socjologii Rodziny
Instytut Nauk Socjologicznych
Wydział Nauk Społecznych
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Lublin, 15 lutego 2024 r.

**Recenzja osiągnięcia naukowego
oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
doktor Małgorzaty Stochmal**

Podstawą formalną recenzji są zasady określone w *Ustawie z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć – art. 219 ust. 1 wspomianej ustawy. Recenzja została sporządzona w ramach postępowania habilitacyjnego na podstawie *Uchwały nr 60/2023 Rady Dyscypliny Naukowej Nauki Socjologiczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego z dnia 4 grudnia 2023 roku* w sprawie powołania Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Małgorzacie Stochmal w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.

1. Charakterystyka ogólnego profilu naukowego

Kariera naukowa dr Małgorzaty Stochmal rozwijała się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinach zarządzanie i socjologia. Stopień zawodowy licencjata w zakresie zarządzania jakością uzyskała w 2005 roku w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Poznaniu filia we Wrocławiu. W 2008 roku uzyskała stopień zawodowy magistra w zakresie zarządzanie przedsiębiorstwem na Politechnice Wrocławskiej. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii uzyskała na Uniwersytecie Wrocławskim w 2012 roku, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Państwowa Straż Pożarna w systemie bezpieczeństwa państwa*.

Po obronie doktoratu Habilitantka rozpoczęła pracę w Uniwersytecie Wrocławskim na stanowisko adiunkta w Zakładzie Socjologii Grup Dyspozycyjnych, a po jego likwidacji od marca 2022 r. w Zakładzie Socjologii Bezpieczeństwa i Edukacji. Prowadziła także zajęcia dydaktyczne w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu, w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszko oraz w Wyższej Szkole Handlowej we Wrocławiu.

2. Charakterystyka i ocena głównego osiągnięcia naukowego

Dr Stochmal jako główne osiągnięcie naukowe przedstawiła monografię *Relacyjna moc darów troski i ofiarności druhów ochotniczych straży pożarnych: perspektywa krytycznego realizmu i ontologii społecznej* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 379). Monografia jest ona rezultatem zainteresowań badawczych przedmiotem bezpieczeństwa, służb mundurowych, a zwłaszcza straży pożarnej. Wynika także z zastosowania perspektywy teoretycznej i metodologicznej zbudowanej na bazie krytycznego realizmu Roy'a Bhaskara, morfogenetycznego realizmu społecznego Margaret Stanford Archer oraz socjologii relacyjnej.

W pracach empirycznych zawsze pojawiają się kwestie związku między podstawą teoretyczną a prezentacją i interpretacją wyników badań. W większości prac tego typu podstawa teoretyczna sprowadza się do prezentacji stanu badań nad danym przedmiotem oraz konceptualizacji podstawowych pojęć. W niniejszej pracy mamy o wiele szerszy związek między kompetentnie przedstawionymi teoretycznymi założeniami pracy (realizmu krytycznego, socjologii relacyjnej) a podjętymi badaniami empirycznymi. Związek ten występuje na wielu poziomach poczynań badawczych: poziomie konceptualnym, poziomie operacjonalizacji zagadnień, poziomie sposobu prowadzenia badań, poziomie konstruowania narzędzi badawczych, poziomie analizy danych, poziomie interpretacji wyników badań oraz poziomie formułowania wniosków. Konsekwencja pozostawania w ramach zarysowanych podstaw teoretycznych jest dla czytelnika nieco męcząca i prowokuje do uznania części analiz jako nieco oderwanych od badanego przedmiotu. Konieczne jest systematyczne podążanie za wywodami autorki, które się cechują dużą pomysłowością analityczno-interpretacyjną. Nadmierne przywiązanie do przyjętych podstaw teoretycznych, zwłaszcza w warstwie terminologicznej, nie służy jednak wyjaśnieniu i lepszemu rozumieniu badanych zjawisk. Trzeba jednak zdecydowanie pochwalić Habilitantkę za **oryginalne** i **twórcze** podejście do badanego przedmiotu oraz duże kompetencje analityczne.

Konceptualizacja przeprowadzona została w pracy poprzez próbę nadania potocznym pojęciom „daru”, „troski”, „ofiarności” bardziej technicznych znaczeń. Czynione jest to w nawiązaniu do ukształtowanych w ramach socjologii różnych koncepcji, a w szczególności koncepcji podmiotowości i sprawstwa (sprawczości). Pewien niedosyt budzi fakt braku wypracowania jednolitej, przynajmniej pod względem syntaktycznym, formuły, która w tytule wyrażona jest sekwencją „Relacyjna moc darów troski i ofiarności druhów...”. Liczba mnoga wyrażenia „dary troski” została w sformułowaniu problemu zamieniona na „dar troski”. W sformułowaniu celu pracy mamy natomiast we *Wprowadzeniu* „...ukazanie mechanizmów generatywnych w odniesieniu do sił przyczynowych żywionych trosk i mocy sprawczych ofiarności druhów...” (s. 18), natomiast w rozdziale metodologicznym „...ukazanie kontekstu aktywności druhów i druchen w ruchu strażackim i próba ujawnienia wiedzy na temat zasobów żywionych trosk oraz mechanizmów generatywnych je wytwarzających” (s. 88). Wymiennie zatem używane są formuły „dary troski”, „dar troski”, „zasoby żywionych trosk”, „pokłady żywionych trosk”, „źródła żywionych trosk”. We wnioskach końcowych „źródła żywionych trosk stanowią atrybucje dyspozycyjne do podejmowanych wyzwań” (s. 327) i są „siłą sprawczą dla powierzanych darów” (s. 333). Nie chodzi zatem o dar(y) troski, ale różne dary rzeczowe, dary z siebie, itd., które wynikają z zasobów cech osobowych, zakorzenienia społecznego i otoczenia instytucjonalnego. Ponadto w niektórych sformułowaniach chodzi o „ujawnienie mechanizmów generatywnych ukazujących pokłady żywionych trosk, wyzwających bądź ograniczających sprawstwo daru” (s. 105). Zatem troski służą uruchamianiu lub ograniczaniu sprawstwa w postaci określonego daru. W pracy ginie gdzieś też pojęcie „ofiarności”, które nie zostało przełożone na pojęcia składowe i zdefiniowane przez obserwowalne zachowania, postawy czy motywacje. Jest ono właściwie inną formą wyrażenia dawania daru z siebie czy też z troski o własne otoczenie społeczne.

W ramach operacjonalizacji podejmowanych zagadnień w pracy zaproponowano „model teoretyczny wiązek zmiennych wyłaniających charakterystyki mogące aktywizować mechanizmy generatywne darów na rzecz innych czy onych” (s. 101). Mamy zatem nie tylko dążenie do odkrycia mechanizmów wywołujących określone zachowania badanych osób na rzecz otoczenia, ale także dążenie do powiązania zmiennych, aby uzyskać charakterystyki tych zachowań bez względu na świadomość jednostkowych motywacji działających podmiotów sprawczych. Wskazane zostało sześć wiązek zmiennych wyłaniających (1) „charakterystyki statusu społecznego”, (2) „dobrobyt i dobrostan”, (3) „charakterystyki statusu zawodowego na rynku pracy”, (4) „orientacje prospołeczne”, (5) „status w szeregach OSP” i (6) „integrację społeczną”

(s. 103). Wiązki zmiennych wiąże habilitantka z metodologicznym wykorzystaniem modeli RREIC Bhaskara oraz sekwencją analizy morfogenetycznej rozwoju kultury w ujęciu Archer.

Habilitantka wskazuje, w początkowej fazie swoich badań, na poszukiwanie w literaturze przedmiotu, źródłach cyfrowych, dokumentach oraz w analizach różnych studiów przypadku ram teoretycznych ujęcia badanego przedmiotu na wielu poziomach rzeczywistości społecznej, co ma jej pozwolić, dzięki reinterpretacji zauważonych mechanizmów, sformułować powyższe wiązki zmiennych. Nazywa to etapami R1 i R2 procesu badawczego łącząc je z pierwszym krokiem morfogenetycznej analizy Archer, czyli kulturowego warunkowania. Następnie przechodzi do etapu, który określa mianem retrodukcyjnej logiki odkrywania koniecznych warunków zaistnienia ujawnionych wcześniej faktów oraz ich empirycznych wyznaczników. To pozwala jej zdaniem, w kolejnych etapach postępowania badawczego po pierwsze, przygotować ustrukturyzowane wywiady narracyjne, a po drugie, skonstruować właściwe główne narzędzie w formie wywiadu kwestionariuszowego. Dzięki temu w pierwszym etapie uzyskać ma pogłębione rozumienie badanej rzeczywistości, pozwalające eliminować zbędne obszary badawcze, a w drugim uzyskać analityczny i interpretacyjny pogląd na temat wyłaniających się sił przyczynowych warunkujących zaangażowanie strażaków ochotników. Powyższe etapy wiąże z drugim krokiem analizy morfogenetycznej, czyli społeczno-kulturową interakcją. Ostatnim etapem badawczym ma być przedstawienie uogólnień dla ostatecznie przyjętych wyjaśnień w celu rozwoju teorii i wyłonienia teorii ze sfery spostrzeżeniowej, co ma odpowiadać kulturowemu przepracowaniu jako ostatniej fazy analizy morfogenetycznej.

W recenzowanej monografii Habilitantka posługuje się odniesieniem do argumentacji transcendentalnej Bhaskara. Wydaje się popełniać w tym względzie typowy dla nie filozofów błąd nakładania na siebie pojęć transcendentalny i transcendentny. Określenie transcendentalny odnosi się do sformułowanego przez I. Kanta i rozwijanego w ramach neokantowskich koncepcji epistemologicznych, związku między podmiotem i przedmiotem poznania. Zakłada się w tym ujęciu, że treści ludzkiego poznania są transcendentalne, to znaczy, że pochodzą z zasad naszego myślenia. Bhaskar opisując praktyki naukowe wychodzi od analizy doświadczanych zjawisk z , które wywołane są przez stany rzeczy w , stanowiące warunek konieczny dla z . Według niego pytania o ten warunek, to po pierwsze pytanie, o to jaki, musi być świat, aby możliwe były eksperymenty, co nazywa poszukiwaniem wymiaru nieprzechodniego nauki. Po drugie konieczne jest pytanie o to, jacy muszą być badacze naukowcy, aby móc przeprowadzić eksperymenty, co jest poszukiwaniem wymiaru przechodniego nauki. Każdy eksperyment naukowy jest w tym ujęciu przede wszystkim praktyczną interwencją w rzeczywistość, w celu wydzielenia jednego mechanizmu, który daje się badać w izolacji od innych mechanizmów. Analiza

transcendentalna wymiaru nieprzechodniego eksperymentu dowodzi zatem konieczności istnienia realnych mechanizmów, które w postaci tendencji dają się badać, niezależnie od wiedzy i przekonań eksperymentatorów. Zarówno eksperymenty naukowe, jak i zastosowanie nauki zakłada, że świat istnieje niezależnie od poglądów formułowanych na jego temat, jest zróżnicowany i uwarstwiony. To kluczowe dla realizmu krytycznego stanowisko, odpowiadające na pytanie „jaki musi być świat, aby móc być przedmiotem badań naukowych”, formułuje Bhaskar w postaci ontologicznej stratyfikacji wyznaczającej trzy poziomy rzeczywistości.

Fundamentalnym jest poziom świata realnego (*real*). To, co realne rozumiane jest jako posiadające przyczynowe oddziaływanie i skłonności (*susceptibilities*) (w formie struktur i/lub mechanizmów wytwórczych). Jeżeli coś ma zdolność oddziaływania przyczynowego, to jest realne. Struktury lub mechanizmy mogą być fizyczne, (struktury atomowe lub chemiczne), biologiczne (fizjologiczne i systemy ekologiczne) i społeczne (sposoby produkcji, relacje płci kulturowej i idee). Oddziaływanie może być wzmacniane, osłabiane, modyfikowane, ukryte albo odchylone dzięki wpływowi lub nieobecności innych mechanizmów w zależności od upływu czasu. Innymi słowy, oddziaływania tworzą potencjalności lub tendencje, które w różnych okolicznościach mogą, ale nie muszą się ujawnić. Rezultatem takich oddziaływań przyczynowych są wydarzenia, tworzące drugi poziom ontologiczny, czyli tego, co faktyczne (*actual*). Składają się na niego sekwencje zdarzeń, które można wytworzyć w warunkach eksperymentalnych, bądź pojawiają się w bardziej złożonych i mniej przewidywalnych „stanach rzeczy”. Trzecim poziomem jest to, co empiryczne (*empirical*), obejmujące doświadczalne, obserwowalne zdarzenia, będące małym podzbiorem tego, co faktyczne. W późniejszych pracach Bhaskar nazywa to poziomem podmiotowym/subiektywnym (*subjective*), co oznacza, że wydarzenia są nie tylko dostępne za pomocą doświadczeń, ale także pojęć. Świadomość i jej zawartość są czubkiem ontologicznej góry lodowej, kontyngentem wytworów niezliczonej liczby znajdującej się pod powierzchnią sił i uwarunkowań. Poziom empiryczny nabudowany jest na faktycznym, a faktyczny jest wypełnieniem poziomu realnego. Wyróżnione poziomy ontologiczne rzeczywistości mają charakter emergentny co oznacza, że posiadają one autonomiczne dystynktywnie i relatywnie własności oraz przyczynowe oddziaływania. Takie oddziaływania są uwarunkowane przez niższe warstwy, ale nie mogą być do nich redukowane. Podkreślając emergencję wymiarów ontologicznych rzeczywistości, Bhaskar stwierdza dialektyczne zależności między tym, co realne, a tym, co faktyczne.

Tym samym zgodnie z ustaleniami Bhaskara prawa rządzące światem i uspołecznienie nauki implikują dystynkcję między nieprzechodnim czy ontologicznym i przechodnim czy epi-

stemologicznym poziomem nauki. To w dalszym ciągu musi być logicznie rozciągnięte na materialną i kulturową infrastrukturę społeczeństwa. Wymiar nieprzechodni powiązany jest z przedmiotami, procesami i wydarzeniami, które istnieją i występują niezależnie od ludzkich koncepcji na ten temat. Wymiar przechodni związany jest z omylną i późniejszą wiedzą. Czy jednak w takim podejściu możliwe jest naukowe badanie społeczeństwa, skoro to, co społeczne stanowi przechodni wymiar nauki? Według Bhaskara autoreferencyjny charakter socjologii, nie przeszkadza w wyróżnieniu w jej przedmiocie wymiaru nieprzechodniego. Stosując argumentację transcendentálną wychodzi od bezspornych opisów działań i praktyk społecznych. Na tej podstawie odkrywa w nich zarówno element strukturalny, jak i podmiotowe sprawstwo (*agency*), które uznaje za dwa poziomy realności ontologicznej. Te dwa różne poziomy mają charakter emergentny, nie dają się sprowadzić do siebie, lecz są od siebie zależne i wchodzą z sobą w interakcje. W takim ujęciu społeczeństwo to heterogeniczny kompleks mechanizmów i procesów, powstałych dzięki kombinacjom mechanizmów pochodzących z kilku poziomów realności: psychologicznego, fizjologiczno-anatomicznego, ekologicznego, itd.

Podmiot działa na bazie danych uwarunkowań strukturalnych, a jego działania i oddziaływanie reprodukują i w końcu przemieniają te struktury. Nauki społeczne są możliwe dzięki zależności struktur społecznych od pojęć i od działań, które odróżniają je od struktur przyrodniczych. Ponadto zjawiska społeczne z konieczności występują w systemach otwartych, co powoduje, że nie jest możliwe eksperymentalne ich zamknięcie. Substytutem sytuacji eksperymentalnej mogą być natomiast sytuacje kryzysowe, podczas których ujawniają się ukryte na co dzień struktury społeczne. Ponadto analiza transcendentálna pozwala docierać do nieprzechodnich wymiarów struktur społecznych, będących warunkiem koniecznym danych faktów. Jeżeli nawet badacz odkrywa emergentny wymiar struktury ontologicznej, to nie może uniknąć epistemologicznego dylematu, czy można poznać ją w sensie absolutnym. Mamy zawsze do czynienia z wiedzą zawodną, i to nie tylko w naiwnym sensie, że każda wiedza na temat świata może okazać się błędna, gdy niewłaściwie jej dociekamy, i wystarczy zastosować właściwe metody, aby uzyskać wiedzę prawdziwą, ale z wiedzą zawodną w tym sensie, że zawsze jesteśmy o jeden krok do tyłu wobec zmieniającej się i emergentnej natury świata, w tym społeczeństwa. Według Bhaskara jeżeli przeczyimy zachodzącym w świecie wydarzeniom (nawet kopnięciu piłki, czy picciu kawy) to zakładamy ontologię realistyczną. Dlatego krytyczna analiza życia społecznego pozwala nam odróżnić rzeczywiste uwarunkowania strukturalne od przekonań na ich temat. Fałszywe przekonania zakłamują sytuację podmiotów i są niewątpliwie formą zniewolenia społecznego. Jednak posiadanie wiedzy prawdziwej nie musi wcale oznaczać wy-

zwolenia. Dlatego programy socjologii krytycznej polegające jedynie na ujawnianiu fałszywych przekonań nie muszą mieć walorów emancypacyjnych. Zmiany struktury powodowane są innowacyjnymi działaniami, ale nie muszą być działaniami świadomymi. Realizm krytyczny dociera w swoich wyjaśnieniach do struktur społecznych, potrzeby ich zmieniania lub obalania, gdy na podstawie dostępnych faktów okazuje się, że są one przyczyną braku zaspokojenia ludzkich potrzeb.

Habilitantka zdaje sobie sprawę z głównych założeń analizy transcendentalnej, ale zarazem wymiar transcendentalny rzeczywistości utożsamia z wymiarem duchowym, opisywanym jak stwierdza w *Autoreferacie* „przez takie zwroty, jak niezmiennosc, doskonały porządek istnienia, wieczność, siła wyższa, zrządzanie losu czy istnienie Boga” (s. 9). Uważam to za nieuprawnione mylenie tego, co transcendentalne, z tym co transcendentne, chociaż jest to powielenie błędu zawartego w pracy Archer, Colliera i Porpory *Transcendence Critical Realism and God* (2004). przetłumaczonej na język polski w 2021 roku. Jak wskazują Autorzy tego opracowania, na co powołuje się Habilitantka, „(...) transcendencja jest zawarta w podstawowym dla krytycznego realizmu rozróżnieniu pomiędzy nieprzechodnią sferą rzeczywistości a naszą przechodnią wiedzą o niej” (s. 9). Bhaskar wskazywał na realność jako niepoznawalną bezpośrednio rzeczywistość, która wpływa przyczynowo na fakty, do których częstko docieramy w empirycznym doświadczeniu, a jej odkrycie jest możliwe dzięki argumentacji transcendentalnej, co nie jest tożsame z uznaniem istnienia realności duchowej, religijnej czy moralnej.

Twierdzę, iż jest zasadnicza różnica między określeniem warunków możliwości doświadczenia a określeniem warunków możliwości przedmiotów doświadczenia. Za nazbyt pochopną uznaję zatem twierdzenia Habilitantki sformułowane w *Autoreferacie*, iż troska, to „byt transcendentalny, lokujący się w jaźni i ciele podmiotu sprawczego” (s. 3), iż transcendencja „jest więc słusznie powiązana [...] ze sprawczością ludzi” (s. 9), że chodzi o „uchwycenie transcendentalnych źródeł darów troski i ofiarności osób zaangażowanych w ruch społeczny OSP” (s. 16), że „ludzkie postępowanie (sprawstwo) w świecie jest zakorzenione w wymiarze transcendentalnym, a więc ma proveniencję etyczną” (s. 19), czy, że „troska pozostaje bez wątpienia bytem istniejącym w transcendentalnym wymiarze wspólnotowego życia” (s. 20).

Sformułowania te nie pojawiają się w samej książce, gdzie nawiązanie to argumentacji transcendentalnej Bhaskara służy raczej stwierdzeniu, „iż modelowe ujęcie podmiotowości sprawczej spełnia kryterium realności w wymiarze ontologicznym” (s. 117). Autorka dobrze rozumie perspektywę realistycznego podejścia angielskiego filozofa, ale nie zachowuje staranności terminologicznej, wprowadzając pewne zamieszanie np. „Misja społeczna ujawnia się i mediuje w wielu kontekstach podmiotowości respondentów, a jej siłą sprawczą jest przede

wszystkim wymiar transcendentalny. Transcendencję rozumiemy tu jako przekraczanie epistemologicznych granic poznania” (s. 201). W tym sensie transcendentálny stosunek do rzeczywistości można traktować jako odkrywanie źródeł zaangażowania i działania w ramach OSP, ale nie jako odniesienie do bytów transcendentnych bez względu czy znajdują się poza światem ludzkim, we wspólnocie, czy też nawet w doczesnej cielesności. Otwartą pozostaje także kwestia, czy przeprowadzana analiza pokazująca silne związki między zmiennymi i określająca istotność zmiennych odnoszących się do poszczególnych aktywności badanych respondentów można traktować jako odkrycie realnych – w znaczeniu Bhaskara – mechanizmów generujących zaangażowanie strażaków ochotników.

Powoduje to jednak, że zajmując się zachowaniami druhow OSP Habilitantce mniej udaje się pokazać ich specyfikę jako badanej grupy społecznej, a bardziej wypracować model ukazujący mechanizmy generujące zdolność do działania na rzecz innych. Niepotrzebnie jednak uważa, że model ten daje się wykorzystać do badań różnych grup zawodowych (s. 101, 333). Wskazywanie na inne grupy zawodowe jest zaskakujące w kontekście analizy zaangażowania w ramach stowarzyszenia obywatelskiego, a nie grupy zawodowej. Należało się zatem spodziewać raczej odkrywania mechanizmów generujących aktywność prospołeczną niż zawodową.

Metodologicznie monografia przygotowana jest w sposób, który można uznać za najmocniejszy element monografii. Nie chodzi przy tym o deklaratywne bardziej niż realne wypełnienie założeń wniosku abdukcyjnego i reprodukcyjnego. Chodzi natomiast o dużą świadomość metodologiczną w zakresie przygotowania projektu badawczego, formułowania celów podjętych badań, doboru próby badawczej, określania problemów badawczych, triangulacyjnego wyznaczenia ram pozyskiwania materiału badawczego poprzez eksplorację źródeł cyfrowych, analizę treści dokumentów, korzystanie ze studiów przypadków, przygotowanie scenariusza ustrukturyzowanego wywiadu narracyjnego, a zwłaszcza opracowanie autorskiego kwestionariusza ankiety. Aby nadać wiarygodność własnym poczynaniom badawczym Habilitantka dokonała za pomocą α Cronbacha analizy jednorodności (rzetelności) głównego narzędzia badawczego oraz obszarowych pomiarów orientacji prospołecznych, przygotowanych według autorskiego konceptu w zakresie dawstwa daru. Wyszła też poza proste uśrednianie procentowe danych i ich analizy krzyżowe, podejmując badanie istotności poszczególnych zmiennych i ich korelacji. Chociaż dokonywane analizy statystyczne wydają się momentami sztuką dla sztuki, to wpisują się w podstawowe zadanie badawczy społecznych, polegające na uprawdopodobnieniu przejętych hipotez, nawet wtedy gdy wydają się one intuicyjnie prawdziwe, a nawet oczywiste.

Tym czego brakuje w analizach przedstawionych w pracy to większe zastosowanie historycznego kontekstu funkcjonowania strażaków ochotników. Zmiany dotyczące funkcjonowania tej formacji od połowy XIX wieku mają szczególne znaczenie dla zrozumienia zróżnicowania działalności działających w jej ramach drużów. Zwracam na to uwagę ze względu na znaczenie, dla przyjętej perspektywy teoretycznej, warunkowania strukturalnego ludzkiego działania. Można to rozumieć jako zbiór danych demograficzno-społecznych, ale ważne są również dane historyczno-kulturowe. Bez tych informacji strażacy ochotnicy przedstawiani są jakby funkcjonowali pozbawieni zaplecza własnego dziedzictwa kulturowego, o którym wielokrotnie mówi się w pracy w sposób abstrakcyjny jako o lokalnej społeczności, codziennej obyczajowości, tradycji pożarniczej, przywiązania do miejsca zamieszkania, itd. Gdy czyta się o zaangażowaniu i podejmowanych działaniach drużów to nie widzi się różnicy między ich zamieszkiwaniem w poszczególnych regionach Polski. W kilku jedynie miejscach monografii wychyciłem lakoniczne stwierdzenia dotyczące regionu zamieszkania jako różnicującego badaną społeczność w zakresie darów rzeczowych na rzecz OSP (s. 161, 295), wyższości postaw altruistycznych nad konformistycznymi (s. 208), poziomu zaufania uogólnionego (s. 214). Sama autorka pisze natomiast m.in. na stronie 145: „Warto zwrócić uwagę na ogólne poczucie przywiązania do miejsca zamieszkania. Jego brak wyraziło zaledwie 3,7% badanych, pozostałe 96,3% badanych wyraziło swoją identyfikację w tym zakresie”. Natomiast we wnioskach formułuje twierdzenie: „Źródłem transcendentalnego zobowiązania i jego uprawomocnienia są tożsamości pożarnicze przez nich przyjęte, pielęgnowane i przekazywane kolejnym pokoleniom” (s. 328).

Habilitantka do głównego osiągnięcia naukowego zalicza także **2 współautorskie artykuły naukowe:**

1. Współ z A. Jarynowski, J. Maciejewski, *Przegląd i charakterystyka prowadzonych w Polsce badań na temat społecznych uwarunkowań epidemii COVID-19 w jej początkowej fazie*, „Bezpieczeństwo Obronność Socjologia” 2021, Nr 1-2 (13-14), s. 38-87.
2. Współ z A. Jarynowski, J. Maciejewski, *Przegląd badań społecznych w Polsce nad pandemią wywołaną Sars-Cov-2 w świetle paradygmatu rozmytego rozumowania*, „Polityka Społeczna” 2021, nr 2, s. 1-10.

Artykuły te są efektem uczestnictwa w pracach Instytutu Badań Interdyscyplinarnych dotyczących badań nad badaniami dotyczącymi problematyki COVID-19. Podjęto próbę przeanalizowania 180 projektów zrealizowanych przez instytucje naukowe oraz komercyjne w okresie od stycznia do maja 2020 roku. Celem przedsięwzięcia było określenie wzorców postępowania w realizacji badań w ramach różnych dyscyplin (m.in. nauk o zdrowiu, pedagogiki, nauk socjologicznych, psychologii czy ekonomii) służących identyfikacji zjawisk towarzyszących

pandemii. Wnioski z artykułów dotyczą diagnozy dominujących stylów badania oraz rekomendacji dotyczących możliwych sposobów poprawienia ich jakości.

- **Konkluzja:** Końcowa ocena głównego osiągnięcia naukowego, zwłaszcza monografii *Relacyjna moc darów troski i ofiarności druhów ochotniczych straży pożarnych: perspektywa krytycznego realizmu i ontologii społecznej* stanowiącej podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego jest, mimo wielu zastrzeżeń, pozytywna. Wynika ona z zaprezentowanej w monografii konsekwentnej w dużej mierze próbie wykorzystania perspektywy teoretycznej i metodologicznej realizmu krytycznego do badań nad zaangażowaniem społecznym druhów Ochotniczych Straży Pożarnych. Słabości monografii rekompensuje oryginalne podejście do przedmiotu badań i posłużenie się teorią, która przez samych twórców nie została przełożona na konkretne procedury badawcze, zwłaszcza w sferze badań nad formacjami systemu bezpieczeństwa. Można zatem mówić nawet o pewnym pionierskim podejściu badawczym Habilitantki w tym względzie.

3. Charakterystyka i ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

- **Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach**

W recenzji uwzględniam jedynie teksty powstałe po uzyskaniu przez Habilitantkę stopnia naukowego doktora. Z 34 artykułów wskazanych przez dr Stochmal w czasopismach naukowych opublikowanych zostało **6 artykułów autorskich**.

1. *Współdziałanie grup dyspozycyjnych w systemie bezpieczeństwa państwa*. „Kwartalnik Bellona” 2013, nr 3, s. 223-227.
2. *Funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej w świetle badań socjologicznych*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Straży Pożarnej” 2013, nr 48(3), s. 137-164.
3. *Fenomen "rogu obfitości" w faktograficznej rekonstrukcji programu intelektualnego Alvina Warda Gouldnera*. „Forum Socjologiczne” 2018, nr 9, s. 71-83.
4. *Caringly subjective agency of Volunteer Fire Brigade members expressing the benefits of gifts and sacrifice for local communities*, „Forum Socjologiczne” 2019, nr 10, s. 177-199.
5. *Widma reżimów terroru, strachu i lęku w ponowoczesności: ich społeczne przyczyny, konsekwencje i sposoby ich opanowywania*, „Czasopismo Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte” 2023, nr 2(50), ss. 19-32.
6. *Krytyczny realizm Roya Bhaskara – Basic Critical Realism*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne” 2023, nr 31 (1), s. 9-18.

Artykuły publikowane są w czasopismach branżowych i socjologicznych związanych w większości z Uniwersytetem Wrocławskim. Artykuł w języku angielskim jest tłumaczeniem tekstu wydanego także po polsku w pracy zbiorowej (*Socjologia grup dyspozycyjnych. Pomiedzy teorią nauk społecznych a praktyką*, red. J. Maciejewski, M. Stochmal, P. Pieńkowski, Wrocław 2019, s. 145–168). W wersji angielskiej tekstu autorka czyni odniesienie do tekstu polskiego, ale podaje błędnie strony (145-148) oraz zmieniony tytuł *Troski wyzwalające podmiotowe sprawstwo członków Ochotniczych Straży Pożarnych wyrażające dobrodziejstwo czynionych darów i ofiarności na rzecz społeczności lokalnych* zamiast *Troskliwa podmiotowość sprawcza członków Ochotniczych Straży Pożarnych wyrażająca dobrodziejstwo czynionych darów i ofiarności na rzecz społeczności lokalnych*. Ponadto tekst w wersji angielskiej ukazał się w 2020 roku, a nie w 2019 jak podaje Habilitantka w wykazie osiągnięć. Wszystko to wskazuje na brak oryginalności tekstu angielskiego i na niepokojące praktyki błędnych zapisów bibliograficznych. Ponadto znacząca część artykułu znalazła się w pracy habilitacyjnej.

Pośród tych artykułów zwracają uwagę kompetentne przekrojowe analizy myśli Gouldnera i Bhaskara. Natomiast artykuł dotyczący terroru, strachu i lęku jest przykładem tekstu, w którym przedmiot analiz został tak szeroko zarysowany, że wartościowe tezy dotyczące paradoksu strachu, zniknęły w całości nieco publicystycznych rozważań. Teksty te odzwierciedlają drogę naukową Habilitantki od zajmowania się kwestiami bezpieczeństwa w stylu sprawozdawczo-

prezentacyjnym, po poszukiwaniu dla tego przedmiotu różnych teoretycznych i metateoretycznych usytuowań badawczo-naukowych. Potwierdzają to teksty pisane z innymi autorami publikowane w najczęściej w czasopiśmie krajowych. Poza artykułami autorskimi można wymienić kolejne **4 artykuły współautorskie (w tym jeden publikowany w czasopiśmie zagranicznym)**:

1. Współ z J. Maciejewski, *Instytucjonalne przeciwdziałania zagrożeniom w przestrzeni społecznej*, „Journal of Modern Science” 2016, tom 3/30, s. 193–211.
2. Współ z J. Maciejewski, *Socjologiczna analiza partycypacji Państwowej Straży Pożarnej w ochronie ludności w stanach nadzwyczajnych*, Acta Universitatis Wratislaviensis, „Przegląd Prawa i Administracji” 2016, nr 3738, s. 307-318.
3. Współ z J. Maciejewski, *Hybrydyzacja obszarów badawczych środowiska (nie)bezpieczeństwa nie tylko w dyscyplinie socjologii*, „Historia i Polityka”, 2018, nr 23(30), s. 87–101.
4. Współ z J. Grębowiec-Baffoni, *"Rhetoric" of the Help-Giving Theory in the Service of the Italian Civil Protection Volunteers*. „Culture e Studi del Sociale” 2018, Vol. 3, fasc. 2, s. 177-191.

Na szczególną uwagę zasługuje ostatni z wymienionych tekstów współautorskich. Jest on próbą wykorzystania opracowywanej koncepcji daru troski, ofiarności i sprawstwa podmiotowego do uchwycenia samoobserwacji własnych motywacji przez wolontariuszy włoskich służb ochrony cywilnej. W artykułach tych widać także, jak wraz z upływem czasu, zaznacza się coraz większa obecność pomysłów Habilitantki przesuwająca refleksję nad bezpieczeństwem w kierunku rozstrzygnięć metodologicznych, metateoretycznych, a nawet epistemologicznych.

Wśród artykułów wymienione są także **3współautorskie sprawozdania**:

1. Współ z J. Maciejewski, *Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji pt. Współdziałanie grup dyspozycyjnych w militarnym, paramilitarnym i cywilnym systemie bezpieczeństwa państwa*, „Forum Socjologiczne” 2013, nr 4, s. 253-255.
2. Współ z D. Hofman, *Sprawozdanie z międzynarodowego seminarium pt. Metodologia systemów społecznych*, „Kwartalnik Bellona” 2014, nr 1, s. 221-224.
3. Współ z D. Hofman, *XXV Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Grupy dyspozycyjne wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa*, „Kwartalnik Bellona” 2014, nr 2, s. 224-227.

Ponadto Habilitantka wskazuje na **3** artykuły przyjęte do druku, w których dominują odniesienia do realizmu krytycznego (*Using Critical Realism to analyze Big Data: ontic, epistemic and ethical assumptions; Pierwszy moment rozwoju metateorii krytycznego realizmu Roya Bhaskara – Basic Critical Realism; Uobecnienie nieobecności w dialektycznym nurcie krytycznego realizmu*). Drugi z wymienionych artykułów został już opublikowany pod nieco zmienionym tytułem - *Krytyczny realizm Roya Bhaskara – Basic Critical Realism* („Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne” 2023, nr 31 (1), s. 9-18). Potwierdzają one dalszą ewolucję naukową Habilitantki w kierunku metateoretycznych dyskusji na statusem analiz socjologicznych.

- **Autorstwo lub współautorstwo monografii**

W wykazie publikacji Habilitantki znalazła się **jedna monografia** autorska będąca pokłosiem pracy doktorskiej: *Państwowa Straż Pożarna w systemie bezpieczeństwa państwa*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2015, ss. 164. Monografia ma charakter

opracowania w ramach wyznaczonych przez tzw. socjologię grup dyspozycyjnych. Jest to w dużej mierze z jednej strony podejście systemowo-instytucjonalne, a z drugiej strukturalno-funkcjonalne. Przedstawiono w niej wyniki badań empirycznych nad ogólnopolską kwotowo dobraną próbą strażaków. Problemem pracy uczyniono pytanie o to jak kształtuje się tożsamość profesji pożarniczej w systemie bezpieczeństwa państwa? Towarzyszyły temu pytania uszczegółowiające dotyczące tego jak kształtowało się i przekształcało zawodowe pożarnictwo oraz za pośrednictwem jakich środków działają strażacy w ramach PSP? Praca ta jest dobrym punktem odniesienia dla zobrazowania rozwoju naukowego Habilitantki. Jej monografia habilitacyjna jest nieporównywalnie dojrzsza zarówno pod względem odniesień teoretycznych i analiz empirycznych, mimo iż te zawarte w opublikowanym doktoracie spełniają wszelkie wymogi stawiane tego typu dysertacjom. Teoria w pracy doktorskiej jest jedynie dalekim tłem rozważań empirycznych, a wykorzystywane w niej określenia takie jak morfogeneza, morfostaza, czy sprawstwo brzmiały w niej jak wyszukane odpowiedniki potocznych wyrazów, nie wnosząc wiele do zrozumienia opisywanej rzeczywistości. Podobnie analizy statystyczne zebranych danych prowadzone są na poziomie podstawowych analiz wariancji.

- **Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz**
Na dorobek naukowy dr Stochmal składa się ponadto **6 prac zbiorowych współredagowanych** (wszystkie) z J. Maciejewskim i wydawane w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego (*Metodologiczne problemy w badaniach grup dyspozycyjnych*, ss. 530) oraz dodatkowo jako trzecim redaktorem z A. Bujakiem (*Współdziałanie grup dyspozycyjnych w militarnym, paramilitarnym i cywilnym systemie bezpieczeństwa państwa*, ss. 428), z Z. Ludziejewskim (*Grupy dyspozycyjne wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa*, ss. 336.), z A. Sokołowską (*Grupy dyspozycyjne w systemie współpracy transgranicznej na rzecz bezpieczeństwa; Zadania jednostek administracyjnych samorządu terytorialnego z wykorzystaniem potencjału grup dyspozycyjnych w przewyżnianiu zagrożeń bezpieczeństwa publicznego*) oraz z P. Pieńkowskim (*Socjologia grup dyspozycyjnych. Pomiędzy teorią nauk społecznych a praktyką*, ss. 250). Wraz z J. Maciejewskim i P. Pieńkowskim zredagowała też tom 10 czasopisma „Forum Socjologiczne” (2019) należącego do Instytutu Socjologii UW i wydanego pt. *Społeczne konteksty bezpieczeństwa i obrony we współczesnych koncepcjach naukowych. Czasopismo uświetniające X-lecie istnienia Zakładu Socjologii Grup Dyspozycyjnych Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego*. Opracowania te stanowią podstawę budowania środowiska naukowego i zakreslenia tematyki socjologii grup dyspozycyjnych rozwijanej przez J. Maciejewskiego w ramach UW, która obecnie jest bardziej częścią nauk o bezpieczeństwie czy nauk o obronności.

W zestawieniu tekstów opublikowanych w pracach zbiorowych **4 znajdują się we współredagowanych** przez Habilitantkę wymienionych powyżej (*Metodologiczne założenia empirycznych badań społecznych nad Państwową Strażą Pożarną w systemie bezpieczeństwa państwa; Socjologiczna recepcja zagrożeń ujawnianych w krajobrazie społecznym; Troskliwa podmiotowość sprawcza członków Ochotniczych Straży Pożarnych wyrażająca dobrodziejstwo czynionych darów i ofiarności na rzecz społeczności lokalnych; Konteksty społecznego zaangażowania w nieustanne zapewnianie bezpieczeństwa publicznego: wprowadzenie do problematyki badawczej*). Dwa teksty są dodatkowo bezpośrednio powiązane z monografiami postdoktorską i habilitacyjną. Kolejne **2 teksty, 1 autorski i 1 współautorski, opublikowane zostały w języku angielskim, ale w pracach zbiorowych wydanych w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego** (*The State Fire Service in the state security system – innovative research project [w:] Teraźniejszość i przyszłość grup dyspozycyjnych w społeczeństwie*, J. Maciejewski, I. Wolska-Zogata (red.), Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2013, s. 225-236; wespół z K. Świdorski, *(Re)contextualization of Professional Careers of Officers of the Polish Armed Forces on the Example of Sociological Surveys. Results of quantitative research*. [w:] *Wielowymiarowe perspektywy wyzwań dla grup dyspozycyjnych*, J. Maciejewski, M. Zawartka, A. Uss-Lik (red.), Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2022, s. 183-209). Teksty te nawiązują bezpośrednio, w kolejności do dysertacji doktorskiej oraz monografii przedstawionej jako główne osiągnięcie naukowe.

4 autorskie teksty Habilitantki publikowane w pracach zbiorowych dotyczą kwestii bezpieczeństwa energetycznego (*Wybrane zagrożenia w obszarze energetyki jądrowej*, [w:] *Riadenie bezpečnosti zložitých systémov*, J. Matis, E. Révayová, (red.) *Bezpečnosť a bezpečnosťná veda*, Akadémia Ozbrojených Síľ, Liptovský Mikuláš 2014, s. 496-503), bezpieczeństwa w aglomeracjach miejskich (*Zagrożenia przestrzeni społecznej aglomeracji miejskich*, [w:] *Bezpieczne miasto w zagrożeniach środowiskowych. Ochrona ludności i ratownictwo*, J. Konieczny, R. Kamparowski (red.), Poznań-Inowrocław: Gramond Oficyna Wydawnicza 2016, s. 105-116), ryzyka jako siły sprawczej zmian społecznych (*Ryzyko jako siła sprawcza przekształceń przestrzeni społecznej*, [w:] *Ślepy los, traf, przypadek. O wpływie przeznaczenia na rzeczy i ludzkie sprawy*, Seria Stromata Anthropologica, K. Łęska-Bąk (red.), Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 2018, s. 15-22) oraz infrastruktury krytycznej (*Problematyzacja zastosowania wybranych metodyk analizy (nie)stabilności układów zabezpieczeń infrastruktury krytycznej*, [w:] *Infrastruktura krytyczna w systemie bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa*, II Nyskie forum Bezpieczeństwa, M. Huchrak, T. Iwanek, (red.), Nysa: Oficyna Wydawnicza PWSZ w Nysie 2018, s. 25-41).

Kolejne teksty publikowane w pracach zbiorowych **mają charakter współautorski** (współ z J. Maciejewski: *Socjologiczne wymiary współczesnych podziałów społecznych i nierówności* [w:] *Człowiek niepełnosprawny osobą (nie)seksualną*, J. Swędrak, I. Szymczak, (red.), Kraków: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna 2013, s. 11-20; *Granice poznania futurologia czy przepowiednie ludzkości? Podejście socjologiczne do bezpieczeństwa egzystencjonalnego* [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych*, red. M. Marcinkowski, M. Żuber, Leszno: WSH 2013, s. 11-24; *Optymalizacja kierunkowych efektów kształcenia dla studiów związanych z bezpieczeństwem w uwarunkowaniach systemów antropotechnicznych (Człowiek-Technika-Otoczenie)* [w:] *Studia nad bezpieczeństwem. Teoria i praktyka człowiek – technika – środowisko*, Tom 1, red. J. Konieczny, M. Skarżyński, Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 2014, s. 107-113; *Analiza strukturalnego umiejscowienia niepełnosprawnych w społeczeństwie*, [w:] *"Jestem taki jak Ty": interdyscyplinarne rozważania na temat niepełnosprawności*, J. Swędrak, I. Szymczak (red), Kraków: Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych 2014, s. 15-25). W pracach tych oprócz odniesienia do socjologii grup dyspozycyjnych podejmowane są tematy

Całkowita liczba cytowań według Google Scholar: 58

Wartość Indeksu Hirscha według Google Scholar: 5

Źródło: <https://scholar.google.pl/citations?user=t2EAUo4AAAAJ&hl=pl> (z dnia 23. 03. 2024).

- **Międzynarodowe lub krajowe wyróżnienia i nagrody**

Habilitanka w dwóch kolejnych latach 2013 i 2014 otrzymała zespołową nagrodę rektorską za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne, a w 2019 roku Medal Pamiątkowy Uniwersytetu Wrocławskiego z okazji organizacji XXX Jubileuszowej Konferencji Grup Dyspozycyjnych.

- **Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych**

Habilitantka wygłosiła **12 referatów** na konferencjach międzynarodowych w większości organizowanych w kraju, **5 na Słowacji, 1 w Słowenii i 1 w Grecji**. Większość referatów dotyczyła kwestii infrastruktury bezpieczeństwa, zagrożeń, służb mundurowych, metodologii badań socjologicznych w zakresie bezpieczeństwa. Ponadto Habilitantka była **członkinią komitetów** organizacyjnych i naukowych **26** konferencji lub seminariów naukowych w tym **18 międzynarodowych**.

- **Konkluzja: Pozostały dorobek naukowo-badawczy Habilitantki oceniam pozytywnie. Teksty w większości publikowane są w pracach zbiorowych, mają charakter**

współautorski i wydawane są w wydawnictwach krajowych. Ważniejsza niż miejsce publikowania i wynikający z tego pomiar bibliometryczny jest merytoryczna zawartość publikacji. Dorobek Habilitantki jest spójny z głównym osiągnięciem naukowym, ale pokazuje także kompetencje do podejmowania różnych tematów badawczych, korzystania z różnych perspektyw teoretycznych i wykorzystywania zaplecza metodologicznego nauk społecznych. Widać też istotny progres w jej rozwoju naukowym w zakresie socjologii, polegający na odejściu od instytucjonalnych analiz różnych aspektów bezpieczeństwa do pogłębionych analiz socjologicznych różnych zjawisk społecznych. Zaznaczyć należy brak kierowania międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi i udziału w tych projektach.

4. Ocena w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta

Habilitantka jest doświadczonym nauczycielem akademickim, wyróżniającą się dużą aktywnością dydaktyczną i popularyzatorską.

- **Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych**
Habilitantka na początku swojej pracy akademickiej (03.2014-06.2015) była **koordynatorem** projektu pt. *Kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów dla sfery publicznej w wymiarze transeuropejskim* (POKL.04.01.01-00-014/13) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, IV. Szkolnictwo wyższe i nauka, 4.1. Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy, 4.1.1. Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni). W ramach tego grantu pełniła również funkcję koordynatora współpracy ponadnarodowej.

Habilitantka była **szkoleniowcem** w ramach projektu *Wykwalifikowane kadry dla branży automotive na Dolnym Śląsku* (POWR.03.05.00-00ZR45/18) realizowanego przez Międzynarodową Wyższą Szkołę Logistyki i Transportu we Wrocławiu (20.12.2022-30.04.2023) prowadząc kursy w zakresie statystyki: (1) Podstawy statystyki oraz (2) Statystyki w jakości (umowa zlecenie nr 4/12/ZPUR/2022).

- **Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami**
Habilitantka wskazuje na współpracę z dwiema uczelniami słowackimi: Akadémié ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš oraz Akadémié Policajného zboru v Bratislave. Na pierwszej z nich realizowała m.in. staż naukowy (11.2014-01.2015) oraz współorganizowała Międzynarodowe Seminaria z cyklu *Metodologia badań systemów społecznych*. Deklarowana jest także współpraca z krajowymi ośrodkami akademickimi takimi jak Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie oraz Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu. Habilitantka kilkakrotnie była współorganizatorem Ogólnopolskiego Forum Ratownictwa w Inowrocławiu wspieranym przez Zakład Socjologii Grup Dyspozycyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego IS UWr. Realizowała też współpracę naukową z Uniwersytetem Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach biorąc udział w wydarzeniach z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

- **Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism**
Habilitantka w latach 2013-2021 należała do komitetu redakcyjnego serii Socjologia. Współredagowała też jeden tom pisma socjologicznego IS UWr „Forum Socjologicznego” w 2019 roku (nr 10).

- **Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych**

Habilitantka jest od 2013 roku członkinią Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (w tym w latach 2019-2022 była sekretarzem, a od 2022 roku przewodniczącą Sekcji Socjologicznych Problemów Bezpieczeństwa Narodowego), od 2019 roku European Research Group on Military and Society, od 2022 roku International Association for Critical Realism, a od 2023 roku International Sociological Association.

- **Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki**

Habilitantka ma bardzo duże doświadczenie dydaktyczne które obejmuje wykłady w zakresie nauk socjologicznych oraz nauk o bezpieczeństwie (*Teoria i praktyka studiów nad bezpieczeństwem, Treningi komunikacji w grupach dyspozycyjnych, Safety culture i złożone systemy antropotechniczne, Międzynarodowa ochrona środowiska, Socjologia edukacji i wychowania, Współczesne problemy socjologiczne czy Rodzaje i źródła współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa*). Ćwiczenia prowadziła w zakresie nauk socjologicznych, zarządzania i marketingu oraz zastosowania programów komputerowych w analizie danych. Prowadziła też warsztaty dotyczące kompetencji społecznych w dowodzeniu i kierowaniu wybraną formacją w sferze bezpieczeństwa państwa, wybranych aspektów służby formacji ulokowanej w systemie bezpieczeństwa publicznego, zachowań prospołecznych zakorzeniających w podmiotowości człowieka gotowość do poświęcenia na rzecz innych osób oraz wpływu otoczenia społecznego na postrzeganie wielowymiarowych współczesnych zagrożeń.

Habilitantka była członkinią Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Społecznych UWr (w latach 2013-17). Pełniła też w Instytucie Socjologii UWr funkcję Koordynatora ds. POLON-u. Od 2013 roku była również członkinią rady programowej kierunku „Socjologii grup dyspozycyjnych” na poziomie studiów I oraz II stopnia. Powołana została do Rady Programowej tworzącej nowy kierunek studiów związany z obszarem bezpieczeństwa. Uczestniczyła wielokrotnie w Dolnośląskim Festiwalu Nauki z wystąpieniami dla uczniów zainteresowanych studiowaniem w Instytucie Socjologii UWr.

- **Opieka naukowa nad studentami**

Habilitantka posiada doświadczenie w zakresie opieki naukowej nad studentami. W czasie pracy na Uniwersytecie Wrocławskim wypromowała **36 prac licencjackich** oraz, co rzadziej zdarza się w przypadku doktorów, kierowała **2 pracami magisterskimi**. Ponadto była promotorem **2 prac licencjackich** w Wyższej Szkole Oficerskiej wojsk Lądowych we Wrocławiu. Od 2015 roku jest opiekunem naukowym „Akademickiego Koła Naukowego Security & Society” działającego w strukturach Instytutu Socjologii UWr.

- **Opieka naukowa nad doktorantami**

Habilitantka pełniła funkcję **promotora pomocniczego** w **3 przewodach** doktorskich zakończonych pozytywnie promocją na stopień doktora.

- **Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych i akademickich**

Habilitantka w ramach projektu „Kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów dla sfery publicznej w wymiarze transeuropejskim” od listopada 2014 roku do stycznia 2015 roku odbyła staż naukowy w Akademii Obronności gen. M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš.

- **Przygotowanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego i podmiotów realizujących zadania publiczne**

Marszałek Województwa Dolnośląskiego 9 lutego 2021 roku powołał Habilitantkę jako eksperta w celu aktualizacji dokumentu strategicznego *Polityka Wspierania Bezpieczeństwa w Województwie Dolnośląskim do 2030 roku* (sygnatura pisma MDB.6331.33.2020), co skutkowało dołączeniem go do uchwały nr 5457/VI/22 Zarządu Województwa Dolnośląskiego.

- **Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych**

Habilitantka sporządziła **2 recenzje artykułów** naukowych dla czasopism „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” oraz „Mazowsze Studia Regionalne”.

- **Konkluzja: Ogółem dorobek dydaktyczny i popularyzatorski Habilitantki oceniam pozytywnie. Jest on w miarę bogaty, zróżnicowany i pozostaje w ścisłym związku z jej aktywnością naukowo-badawczą. Zauważalny jest jednak brak udziału w konsorcjach i sieciach badawczych oraz niski poziom inicjatyw i działań podejmowanych w celu umiędzynarodowienia swojej aktywności.**

Konkluzja końcowa

W oparciu o wymagania zawarte w art. 219 ust.1 pkt 2 *Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) stwierdzam, że monografia przedstawiona jako główne osiągnięcie naukowe, pozostały dorobek naukowy, działalność dydaktyczna i popularyzatorska zasługują na ocenę pozytywną i stanowią istotny wkład w naukę. Na tej podstawie formułuję wniosek o nadanie Pani dr Małgorzacie Stochmal stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Dr hab. Arkadiusz Jabłoński, prof. KUL